

До спеціалізованої вченої ради
Д 12.105.03 в Донбаській державній машинобудівній академії
84313, м. Краматорськ, вул. Шкадінова, 72, ауд. 1319

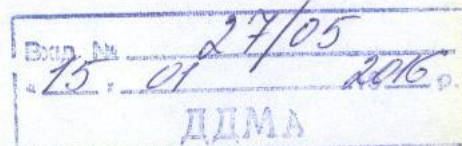
**ВІДГУК
ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА**

на дисертаційну роботу Кулакова Олексія Олексійовича на тему «Інвестиційне забезпечення ресурсозбереження на підприємстві», подану до спеціалізованої вченої ради Д 12.105.03 на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємством (за видами економічної діяльності)

Актуальність теми дослідження

Сучасні умови господарювання, пов'язані із розширенням суспільних потреб, викликають необхідність збільшення обсягу виробництва продукції, що вимагає залучення у виробничі процеси значних обсягів господарських ресурсів, що за своєю природою є, переважно, обмеженими за фізичними та вартісними показниками. Крім того, з огляду на високу ресурсоемність господарювання вітчизняних підприємств і дефіцит внутрішніх джерел ресурсів, ресурсозбереження стає вирішальним фактором економічного розвитку суб'єктів господарювання і об'єктивно вимагає формування відповідного механізму інвестування. Незважаючи на те, що проблемам підвищення ефективності господарської діяльності на основі досягнення економії ресурсів присвячено значне коло досліджень як зарубіжних, так і вітчизняних вчених-економістів, питання удосконалення інструментарію прийняття інвестиційних рішень у сфері ресурсозбереження на підприємстві не знайшли остаточного теоретичного та практичного вирішення. Тому тема дисертації Кулакова О.О., присвячена вирішенню проблеми інвестиційного забезпечення ресурсозбереження на підприємстві, є актуальною, а задачі, які сформульовано та вирішено за допомогою використання комплексу загальнонаукових методів пізнання, фундаментальних розробок вітчизняних і зарубіжних учених-економістів, представляють певний науковий і практичний інтерес.

Актуальність теми дисертаційної роботи Кулакова О.О. визначена не лише теоретичними і практичними потребами, а й тим, що дисертацію виконано відповідно до планів науково-дослідних робіт Донбаської державної машинобудівної академії Міністерства освіти і науки України за темою «Підвищення ефективності діяльності промислового підприємства на основі розвитку та мотивації персоналу» (номер державної реєстрації 0112U006710, 2012-2015 рр.), де автором сформовано науково-методичні засади оцінювання економічної ефективності інвестування у ресурсозберігаючі технології на підприємствах; Центра продуктивності Міністерства соціальної політики України за темою «Розроблення методичних рекомендацій щодо аналізу трудових і виробничих процесів з метою підвищення їх продуктивності» (номер державної реєстрації 0112U000576, 2012 р.), де автором розроблено

порядок оцінювання економічного ефекту інвестування у ресурсозберігаючі технології на підприємстві.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, їх достовірність і новизна

Вивчення тексту дисертації, автореферату, наукових публікацій в фахових виданнях та матеріалах конференцій за участю Кулакова О.О. дає підстави стверджувати, що проведене дослідження має достатній рівень обґрунтування, а отримані результати є достовірними.

Матеріалами для дослідження є зарубіжна і вітчизняна наукова література, присвячена теорії управління, теорії ефективності, економічного зростання, теоретичним і методичним аспектам прийняття інвестиційних рішень у сфері ресурсозбереження як основи підвищення ефективності господарської діяльності суб'єктів господарювання, статистична інформація Державної служби статистики України, фінансова і бухгалтерська звітність промислових підприємств України. Вважаємо, що одержані результати дослідження є достовірними, оскільки вони підкріплюються такими методами проведення економічних досліджень як методи узагальнення, аналізу й синтезу, системний підхід, метод аналогії, метод техніко-економічної оцінки, математичні гіпотези та економіко-математичного моделювання; методи аналітичного та логічного узагальнення, методи дедукції та індукції, що свідчить про достатній рівень обґрунтованості представлених в роботі наукових положень.

В результаті вирішення поставлених в дисертаційній роботі задач автором отримано ряд наукових положень і висновків, які характеризуються науковою новизною.

Основний науковий результат, отриманий в дисертації, полягає у подальшому формуванні теоретичних і науково-практичних положень щодо обґрунтування економічного інструментарію інвестиційного забезпечення ресурсозбереження на підприємстві, зокрема, машинобудівного сектору, що становить підґрунтя для підвищення ефективності господарській діяльності. Наукові висновки, положення й рекомендації, які одержані у результаті вирішення основних задач дисертації, відрізняються науковою новизною. Теоретичну значущість представляє запропонований автором підхід до формування комплексного понятійного апарату, який розкриває зміст та особливості ресурсів в господарській діяльності підприємства, проявів їх взаємодії та впливу на господарські процеси (стор. 13-15). На основі узагальнення та систематизації світового та вітчизняного досвіду автором надано розширену класифікацію ресурсів за різними видами та ознаками, що створює перспективи розробки типових управлінських рішень для інвестування ресурсозберігаючих технологій (стор. 16-21). Важливого науково-методичного значення набуває представлене в роботі авторське визначення змісту ресурсозбереження як сукупності управлінського інструментарію на основі організаційної, технічної, економічної, наукової, інформаційної та інших видів діяльності, спрямованих на досягнення такого рівня використання ресурсів на

протязі життєвого циклу продукції, зокрема, економії ресурсів, що забезпечує підвищення ефективності господарювання із збереженням властивостей продукції, що випускається, за споживчими характеристиками (стор. 38-39).

Достатньо обґрунтованими слід вважати представлені в роботі концептуальні положення з формування теоретико-методологічних засад інвестиційного забезпечення ресурсозбереження, що становить підґрунтя для розробки інструментарію підвищення рівня зацікавленості інвесторів до проектів фінансування ресурсозберігаючих заходів (стор. 40-43). Науковий інтерес викликають представлені в роботі рекомендації з оцінки кумулятивних витрат на протязі життєвого циклу, які представлені в дисертації шляхом теоретичного обґрунтування динаміки абсолютного їх збільшення у часі відповідно до реалізації альтернатив етапів життєвого циклу продукції (стор. 45-52). Детальний аналіз особливостей варіантів формування вартості ресурсів дозволив дійти висновку, що впровадження заходів із ресурсозбереження вимагає значних інвестицій, залучення яких у сучасних умовах є ускладненим внаслідок низької мотивації інвесторів, що викликано, переважно, незадовільним рівнем ефективності інвестування капіталу у проекти ресурсозбереження. Тому цілком логічним є побудова в дисертації концепції інвестиційного забезпечення ресурсозбереження на підприємстві на підставі визначення мети, функції, складових, факторів та методів, що дозволить збільшити ефективність використання ресурсів та досягнути зростання ефективності функціонування підприємства шляхом раціоналізації використання ресурсів при реалізації проектів реконструкції або модернізації основних засобів на протязі життєвого циклу продукції (стор. 63-74).

Як вірно відзначає автор в умовах посилення процесів євроінтеграції та глобалізації важливим є вивчення досвіду розвинутих європейських країн, дослідження динаміки основних показників поводження з ресурсами. Тому доцільним є встановлення динаміки темпів приросту використання інвестицій та аргументування випереджаючих темпів падіння обсягів інвестицій в Україні порівняно з країнами Євросоюзу (стор. 80-87). Це дозволило автору удосконалити науково-методичний підхід до оцінки необхідності залучення інвестицій для впровадження ресурсозберігаючих технологій за видами ресурсів (сировина, відходи, брак, напівфабрикати та основні фонди) на засадах оцінювання темпів зміни системи ідентифікаторів, динаміка яких дозволяє визначити ціль інвестування ресурсозберігаючих технологій (стор. 90-97). Особливістю запропонованого підходу є розрахунок ідентифікаторів з урахуванням абсолютного розміру витрат на окремий ресурс і частки сировини у собівартості продукції до та після впровадження ресурсозберігаючих технологій, індексу цін у розрахунковий період та суцільний аналіз динаміки їх зміни за тривалий період.

Науковий інтерес становлять наведені автором пропозиції до діагностики техніко-економічних показників в результаті інвестування в ресурсозберігаючі технології. Основним методичним засобом є розрахунок комплексу показників зниження ресурсоемності продукції, зміни продуктивності праці, підвищення фондівіддачі, приросту чистого грошового потоку із подальшим

співставленням отриманих результатів розрахунків між підприємствами (стор. 101-109). Особливістю використання даної розробки є те, що запропонований підхід є універсальним для різних галузей економіки України, які мають унікальну структуру ресурсного використання в системі господарювання, проте головною умовою визнано необхідність порівняння результатів у межах підприємств однієї галузевої приналежності.

Науковою новизною характеризуються пропозиції щодо формування умов посилення мотивації на засадах підтримання та забезпечення високого технологічного рівня устаткування, що використовується у виробничому процесі для гарантування збереження та покращення досягнутих показників ресурсозбереження. Тому розроблена автором послідовність заходів з прийняття інвестиційних рішень щодо доцільності оновлення основних засобів підприємства має суттєве практичне значення для забезпечення стійкої мотивації інвестування програм ресурсозбереження (стор. 113-122). Принциповою відмінністю даних пропозицій від існуючих є порівняння динаміки зміни коефіцієнту прибутковості ресурсозбереження із коефіцієнтом зносу основних засобів, що дозволяє комплексно з'ясувати кореляцію між витратами ресурсів, станом основних засобів та досягнутими економічними результатами господарської діяльності підприємства (стор. 125-130). Результати апробації наведених рекомендацій на підприємствах машинобудування свідчать про їх практичну значущість та доцільність використання (стор. 130-135). Безпосередній науковий інтерес викликають розробки з реалізації послідовності заходів з прийняття інвестиційних рішень щодо доцільності оновлення основних засобів підприємства (реконструкція або модернізація) на основі визначення точки біфуркації, при досягненні якої відбувається зміна швидкості темпів приросту кумулятивної вартості ресурсів на протязі життєвого циклу продукції (стор. 142-143). Це дозволило автору обґрунтувати вибір способу оновлення основних засобів, що становить підґрунтя для зростання економічної ефективності господарської діяльності на засадах ресурсозбереження (стор. 146-150).

Теоретичне і практичне значення наукових результатів

Теоретичне значення отриманих в дисертації наукових результатів полягає у формуванні теоретико-методологічного підґрунтя та науково-методичних засад з економічного обґрунтування інструментарію прийняття інвестиційних рішень у сфері ресурсозбереження на підприємстві. Відмінною рисою даних засад можна вважати врахування умов раціонального використання та оптимізації витрат ресурсів з метою мінімізації ризику прийняття помилкових рішень, підвищенню дієвості і економічної обґрунтованості процедури управління промисловим розвитком виробництва на підприємстві.

Отримані нові науково-практичні результати з обґрунтування управлінських рішень щодо інвестиційного забезпечення ресурсозбереження підприємства, представлені в дисертаційній роботі Кулакова О.О., мають істотне практичне значення для створення передумов для покращення

економічних показників господарської діяльності. Практичне значення отриманих в дисертації результатів полягає в створенні підґрунтя вибору пріоритетного напрямку оновлення основних фондів на підставі ретроспективного аналізу досягнутих результатів у попередніх періодах господарювання, при якому досягається стійкість мотивації інвесторів до участі у програмах ресурсозбереження.

Рекомендації щодо ресурсозбереження на підприємстві та забезпечення інвестиційної привабливості ресурсозберігаючих технологій машинобудівного підприємства мають практичну значущість і можуть бути широко використані при обґрунтуванні господарських рішень щодо формування стратегій суб'єктів господарювання. Науково-практичне значення отриманих в дисертації наукових рекомендацій підтверджується результатами впровадження у практику діяльності ПАТ «Енергомашспецсталь» (довідка № 357 від 25.06.2014 р.), ПАТ «Новокраматорський машинобудівний завод» (довідка № 1037 від 07.10.2014 р.).

Окремі положення дисертації використовуються у навчальному процесі Донбаської державної машинобудівної академії при викладенні дисциплін «Аналіз інвестиційних проектів», «Управління інноваціями та інвестиціями на підприємстві», «Інвестиційний менеджмент» (довідка № 1573 від 14.11.2014 р.).

Повнота викладення наукових результатів дисертації в опублікованих працях

Основні положення дисертаційної роботи Кулакова О.О. викладено у 19 друкованих працях, в яких відображено сутність результатів виконаного дослідження та їх наукову новизну. До складу наукових робіт входять 6 статей у наукових фахових виданнях та 4 публікації у зарубіжних виданнях, у тому числі 2 статті у виданнях, включених до міжнародних наукометричних баз; 2 публікації у колективних монографіях; 7 тез та доповідей за матеріалами конференцій. Загальний обсяг публікацій становить 8,68 ум.-друк. арк., з яких особисто автору належить 5,25 ум.-друк. арк. Основні наукові положення дисертаційної роботи доповідалися автором на всеукраїнських і міжнародних наукових конференціях. З наукових праць, опублікованих у співавторстві, в дисертації використані лише ті положення, які належать особисто автору.

Дискусійні положення та зауваження до тексту дисертаційної роботи

Відзначаючи достатньо високий науковий рівень виконаного дослідження, слід зауважити, що деякі положення дисертаційної роботи Кулакова О.О. мають дискусійний характер.

1. У роботі зазначено на необхідність врахування п'яти етапів життєвого циклу продукції – видобуток або закупівля ресурсів, виробництво, збут, споживання, утилізація – при оцінці динаміки абсолютного збільшення кумулятивних витрат (рис. 1.2 на стор. 45). Останній етап – утилізація – передбачає повернення на підприємство відходів як вторинної сировини, що призводить до економії та зменшення витрат. Тому більш детально необхідно

пояснити причини зростання вартості ресурсів на цьому етапі життєвого циклу продукції.

2. Традиційне поняття змісту процесу ресурсозбереження стосовно господарської діяльності підприємства у науковій літературі розкривається як таке, що, забезпечуючи економію ресурсів, повинно не знижувати досягнутих соціальних стандартів і якості життя споживачів виробленої продукції. Тому слід погодитися зі авторською позицією змісту ресурсозбереження як економії, що забезпечує підвищення ефективності господарювання із збереженням властивостей продукції, що випускається, за споживчими характеристиками (стор. 52). Водночас, при розробці подальших практичних інструментів інвестиційного забезпечення ресурсозбереження на підприємстві, переважно, увага концентрується на досягненні високого рівня ефективності підприємства. Питання оцінки та підвищення рівня задоволеності споживача в роботі не дістали детального розвитку.

3. Уп. 2.2 представлено рекомендації з обґрунтування ідентифікаторів зміни ресурсоемності продукції для вибору цілі інвестування ресурсозберігаючих технологій. Зважаючи на те, що надалі автор обґрунтовує особливості обґрунтування комплексу ідентифікаторів для підприємств машинобудування, доцільно було надати пояснення, чому в промисловому секторі саме зазначені підприємства потребують більшої уваги в контексті проведеного дослідження.

4. В роботі виконано оцінку впливу ресурсозбереження на основі техніко-економічні показники діяльності підприємства на підставі їх розділення на чотири групи –показники зниження витратоемності продукції, зміни продуктивності праці, підвищення фондівіддачі, приросту чистого грошового потоку (п. 2.3 дисертації). Необхідно пояснити принцип та критерії групування даних показників.

5. При розробці положень з удосконалення системи показників ефективності інвестиційного забезпечення ресурсозбереження на підприємствах автором робиться наголос на можливості мінімізації ризику прийняття помилкових рішень. Проте розрахунок міри ризику та прогноз даних відносно його зміни при прийнятті відповідних рішень в дисертації не представлені.

6. На стор. 141-142 подано графічну ілюстрацію процесів формування кумулятивної вартості ресурсів на підприємствах машинобудування (рис. 3.1 та рис. 3.2), виходячи зі змісту котрих видно, що утворюються точки біфуркації, при яких змінюється вид функції лінії тренду, що характеризує поведінку витрат. Науковий інтерес викликають кількісні параметри даних точок, що дозволить підвищити об'єктивність та наочність рішень щодо інвестиційного забезпечення ресурсозбереження на підприємстві.

Зауваження до тексту дисертації не зменшують загальної теоретичної, науково-методичної та практичної цінності дисертації Кулакова О.О. на тему «Інвестиційне забезпечення ресурсозбереження на підприємстві», яка є завершеним науковим дослідженням, виконаним на достатньо високому науковому рівні.

Загальні висновки й оцінка дисертаційної роботи

Дисертаційна робота Кулакова Олексія Олексійовича на тему «Інвестиційне забезпечення ресурсозбереження на підприємстві» є завершеним науковим дослідженням, виконаним самостійно автором на актуальну тему. Завдання, що поставлені в роботі, в цілому виконані, мету дисертаційної роботи досягнуто. Результати дослідження, отримані в дисертаційній роботі, характеризуються науковою новизною, мають практичне значення і можуть бути рекомендовані до використання при розробці основних напрямків реалізації політики ресурсозбереження для активізації та прискорення соціально-економічного розвитку суб'єктів господарювання в Україні.

Анотеза дисертації розкриває основні її положення і є ідентичним за структурою та змістом роботи. Всі наукові положення, висновки і рекомендації, представлені в анотезі, детально розкриті в дисертації.

У цілому слід зазначити, що стиль написання дисертаційної роботи характеризується логічністю та послідовністю. За змістом робота відповідає вимогам пунктам 9, 11, 12, 13 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567, а її автор – Кулаков Олексій Олексійович – заслуговує присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка і управління підприємствами (за видами економічної діяльності).

Офіційний опонент:

доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри економіки
підприємства та міжнародного бізнесу

Приватний вищий навчальний заклад
«Дніпропетровський університет
імені Альфреда Нобеля»
(м. Дніпропетровськ)

О.М. Зборовська